

Павле Драгичевић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Одсјек за историју

ДВА ПИСМА КРАЉУ ТВРТКУ II ТВРТКОВИЋУ ПОВОДОМ ЗИМИШТА ВЛАХА КУЈАВИЋА

(I) Дубровник, 1406, новембар 1.
(II) [Дубровник], 1406, децембар 15.

Сажетак: Садржај рада су два писма Дубровачке општине упућена босанском краљу Твртку II Твртковићу поводом зимишта његових влаха Кујавића. Обичај да проводе зиму у приморју у околини Дубровника дубровачка влада настојала је да прекине, јер је 1399. године дошла у посјед наведеног подручја. Опречни ставови двају страна били су узрок честим неспоразумима и проблемима од којих су неки поменути у писмима.

Кључне ријечи: Твртко II Твртковић, Дубровник, власи Кујавићи, зимиште, XV вијек.

Важан елемент у животу средњовјековних влаха били су сточарска кретања и испаше. Пошто се на планинским пашњацима преко љета није могло прикупити довољно сточне хране да би се стока преко зиме могла исхранити, власи су били принуђени да се привремено премјесте на подручја која су то омогућавала. Док су се једни власи спуштали са планина у њихова подножја и котлине гдје је владала повољнија жупска клима, други су били принуђени да пређу дуже раздаљине и да зиму проведу у Приморју. Власи из Босне су све до краја XIV вијека обичавали да зимују у приморју око Сланог у околини Дубровника, као и на подручју Конавала. До нагле промјене дошло је 1399. године када је босански краљ Остоја продао Дубровчанима приморје од Курила до Стона. Нови власници нису дозвољавали да се настави са старим номадским обичајима, те су забрањивали насељавање босанских влаха на свом подручју под изговором да се новостечене земље обрађују. Забрана боравка влаха босанског краља Твртка II у зимским стаништима Дубровачког

* Ел. пошта: pavled@teol.net

приморја, поред напријед наведеног, имала је и своје политичке разлоге. Дубровачка влада је контролишући насељавање Приморја имала за циљ да осигура контролу над новостеченим територијама преко којих су прелазили важни путеви који су спајали Дубровник са његовим посједима на западу – Стоном и Пељешцем. С тим у вези стоји и одлука Дубровчана од 26. октобра 1406. да се из Приморја протјерају сви они који су се за вријеме протеклог рата са Босном (1403–1404) тамо доселили. Свака особа која је имала намјеру да се насели у Приморју морала је претходно да прибави дозволу дубровачког Малог вијећа. Ове забране и нагли прекид устаљених обичаја и уходаних траса влашких кретања биле су повод различитим сукобима са новим посједницима ранијих влашких зимишта. Писма која објављујемо један су дио од дјелимично сачуване преписке између Дубровчана и босанског краља и властеле која се односи на тај проблем. Будући да одлуке дубровачких вијећа за 1406. годину нису сачуване, ускраћени смо за детаљнији приказ сукоба око забране боравка влаха краља Твртка II у приморју око Сланог. Ово је и један од првих докумената у којима се помиње ова група влаха. Понекад се дешавало да у недостатку одговарајућих мушких чланова катунарске лозе старјешинство над катуном преузме жена. По мишљењу етнолога Миленка Филиповића, старјешина или оснивач влашког катуна Кујавића била је жена Кујава.¹

Ранија издања

Оригинали писама се нису сачували, већ само њихови преписи, који се налазе у првом тому архивске серије *Писма и упутства на*

¹ За основне информације о наведеној тематици в. М. С. Филиповић, *Височка нахија*, СЕЗ 43, Насеља и порекло становништва 25, Београд 1928, 210–211; D. Roller, *Agrarno-proizvodni odnosi na području Dubrovačke republike od XIII. do XV. stoljeća*, Zagreb 1955, 224–237; К. Јиречек, *Власи и Мавровласи у дубровачким споменицима*, Зборник Константина Јиречека I, Београд 1959, 193–204; Ј. С. Трифуноски, *Географске карактеристике средњовековних катуна*, Симпозијум о средњовјековном катуну одржан 24. и 25. новембра 1961. г., Сарајево 1963, 19–38; М. С. Филиповић, *Структура и организација средњовековног катуна*, Симпозијум о средњовјековном катуну, 45–108; Р. Živković, *Tvrtko II Tvrtković, Bosna u prvoj polovini XV stoljeća*, Sarajevo 1981, 52–53; Б. Храбак, *Из старине прошлости Босне и Херцеговине II*, Београд 2003; Е. Kurtović, *Seniori hercegovačkih vlaha, Hum i Hercegovina kroz povijest*, Zbornik radova sa međunarodnoga znanstvenog skupa održanog u Mostaru 5. i 6. studenoga 2009, Zagreb 2011, 648–649.

Handwritten text in a cursive script, likely a letter or commission, written in a historical language (possibly Italian or Spanish). The text is dense and covers most of the page. A large initial 'J' is visible on the left side. The text is written in dark ink on aged, yellowish paper.

Lettere e commissioni di Levante I, fol. 66

исток.² До сада су два пута објављивана. Прво писмо: М. Пуцић, *Споменици српски I*, 81–82, док. 151; Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–1*, 499, док. 517. Друго писмо: М. Пуцић, *Споменици српски I*, 84, док. 156; Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–1*, 499–500, док. 518. Издање оба писма приредили смо на основу дигиталних снимака који су направљени крајем јула 2010. године у Државном архиву у Дубровнику. Писма се не одликују неким специфичним дипломатичким особеностима и спадају у ред оних стандардних писма које је дубровачка влада слала владарима и властели у своме залеђу.

(I)

Текст**

+ ПрѣсвѣтломѢ и прѣвисокомѢ г[оспо]д[и]нѢ ТврѣткѢ Тврѣтковику, по м(и)л(о)сти в[о]жиwi |2| краљу Боснѣ и к томѢ wdь владѣцаgw гр(а)да ДѢровника кнеза, властель |3| и wdь вѣсе wпкине смѣрено поклонник. Листѣ краљкѣства ти |4| примисмо и разѢмѣсмо цо намѣ великостѣ краљкѣства ти пише за |5| влахе КѢставикѣ с инеми власи просе да бисмо им(ѣ) дали прѣстатѣ |6| Ѣ зимищех(ѣ) сеи зиме на нашѣхѣ землахѣ. Краљкѣство ти зна крѣ и лани |7| писа наамѣ листѣ за них(ѣ) да тѢи на нашѣхѣ землахѣ прѣстоѣ Ѣ зимищех(ѣ) |8| до коле имѣ наиде с(ѣ) зимище гдѣ но кѣ в[и]ти на приликѢ. И ми за Ѣгвдити |9| краљкѣствѢ ти испльнисмо³ хwtѣнькѣ ваше великостѣ и рекосмо |10| да прѣстоѣ wнѢи зимѢ и wни тѢи стоавѣ велике щете наамѣ |11| исчинише и по щетахѣ Ѣбише намѣ члов(ѣ)ка. И за тw многици великw|12|сти ти писасмо и не би намѣ нѣдне wправе за крѣвь а сѣди приѢстивѣ их(ѣ) |13| с теи крѣви билѣ би Ѣзрокѣ да се и хѢгѣ Ѣчини. Затw многw Ѣмилкно |14| краљкѣство ти молимо не зазри наамѣ ваша м(и)л(о)стѣ прости ни крѣ тои |15| не моремо Ѣчин(и)ти а крѣ за травѢ⁴ за чѣстѣ цо пише краљкѣство ти ми |16| тои нѣсмо гледали размѣ како бисмо великостѣ т[и] Ѣгвдили а нимѣ да ѣ |17| добро да ето сами а себѣ и щетише. И Б(о)гѣ ви Ѣмножи краљкѣства. + м(ѣ)с(ѣ)ца нокмѣвриа .ā. днѣ Ѣ ДѢровникѢ лѣтw .ч.оѣ.Ѣ.

² DAD, *Lettere e commissioni di Levante I*, fol. 66, 68’.

** Редакција издања и превода оба писма: Т. Суботин Голубовић.

³ М. Пуцић: *испльнисмо*.

⁴ М. Пуцић: *правѢ*.

Превод

+ Пресвијетлом и узвишеном господину Твртку Твртковићу, по милости божјој краљу Босне и к тому, од владајућег кнеза града Дубровника, властеле и од читаве Општине смјерни наклон. Писмо краљевства ти примисмо и разумјели смо шта нам височанство краљевства ти пише за влахе Кујавиће који са осталим власима траже да им дозволимо да ове зиме бораве у зимиштима на нашим земљама. Краљевство ти зна да нам је и лани писано писмо за њих да се ту на нашим земљама задрже у зимиштима док им не нађете прикладне зимске станове. И ми [желећи] краљевству ти угодити, испунисмо захтјев Вашег височанства и дозволили смо им да презиме ону зиму, и док су ту боравили велику су нам штету починили и, на несрећу, убише нам човјека. И због тога смо височанству више пута писали не добивши за убиство никакве задовољштине и ако би им сада убиство прошло [некажњено], био би то узрок да се и горе догоди. Због тога, краљевство ти најљубазније молимо да нас не кори и да нам Ваша милост опрости јер то не можемо учинити јер за траву, за углед, што пише краљевство ти, нисмо се обазирали, изузев како би височанству и њима добро угодили, а сами од себе починише несрећу. И Бог Вам умножи краљевства. +

+ Мјесеца новембра 1. дан у Дубровнику, љета 1406.

(II)

Текст

+ Прѣсвѣтломъ и прѣвисокомъ г[оспо]д[и]нѣ краљу Тврткѣ Твртковику по м(и)л(о)сти |2| и по изволенію в[о]жикум(ь) краљ Боснѣ и котомъ ѡдъ владѣцагѡ гр(а)да Дѣбров[з]ника кнеза, властель и ѡдъ вѣсе ѡпкине смер(е)но поклонник. |4| Листъ великости краљкѣства ти примисмо и разѡмѣсмо ѡ |5| намъ краљкѣство ти пише за ѡне влахе ваше ако море в[и]ти |6| да ви смо имъ рекли прѣстатъ ѡвѣи зиме на нашемъ котари. Вели|7|костъ краљкѣства ти море знатъ, крѣ ви смо и прѣво за тѡ ѡдъписали |8| а и съде пишемѡ и госп(о)домъ в(о)гѡмъ свѣдочимо се⁵ да вѣсе ѡнои ѡ ви се |9| нами могло ѡчин(и)ти ѡ ви на ваше ѡгѡгкник и да се ваша про|10|шнѡ испльни не бисмо се пощед(и)ли ни се щедимо и толикогк |11| и съди пишемѡ, а този г(оспо)д(и)не не моремо никако ѡчин(и)ти. Ѣни толик(е) |12| щете нашѣмъ ѡчинивъ и наконъ

⁵ М. Пуцић: к.

Handwritten text in Cyrillic script, likely a letter or commission. The text is written in a cursive style on aged paper. It begins with a large initial 'С' and contains several lines of text, including a date at the bottom: '... день хлы 482.' The text is somewhat faded and difficult to read in detail.

Lettere e commissioni di Levante I, fol. 68'

вѣсѣхъ цетъ крѣвь ѡдъ нихъ(ь) пролили |13| и ѡбивъ еднога ѡдъ нихъ(ь).
А сѣди ѡпетъ припѡстивъ ихъ(ь) били бисмо ми |14| ѡзрокъ хѡгкга и да
се векга крѣвь ѡчини и проликъ. И затѡ моли|15|мо ти славѡ краљкѣвства
прѣзри и не вигъ наамъ за зло крѣ тои |16| не моремо ѡчин(и)ти крѣ не
бисмо хѡтни⁶ б[и]ти ѡбоице и ѡзрокъ крѣви|17|пролитѣа. +
+ м(ѣ)с(ѣ)ца декем(ь)вриа .ѣї. днь лѣтѡ .ѣ.ѡ.ѡ. +

Превод

+ Пресвијетлом и преузвишеном господину краљу Твртку Твртковићу по милости и вољи божјој краљу Босне и к тому, од владајућег кнеза града Дубровника, властеле и од читаве Општине – смјерни наклон. Писмо височанства краљевства ти примисмо и разумјели смо шта нам је краљевство поручило за оне Ваше влахе – ако бисмо могли да им дозволимо да бораве ову зиму на нашем подручју. Височанство краљевства ти може да зна, јер смо Вам и раније за то писали, а и сада пишемо а Господ Бог нам је свједок, да све оно што би могли учинити за Ваше добро и испуњење Ваше молбе – не би се штедјели нити се штедимо, а то Вам и сада потврђујемо, али то господине, не можемо никако учинити. Они су толике штете нашим учинили и послије свих штета крв њихову пролили и убили једнога од њих, а уколико би их сада опет пустили, ми бисмо били узрок још горега – да се већа несрећа деси и крв пролије. И зато, молимо ти славу краљевства, праштај и не узми нам за зло јер то не можемо учинити, јер не бисмо хтјели бити убице и узрок крвопролића.

+ Мјесеца децембра 15. дан, љета 1406. +

⁶ Љ. Стојановић: хѡтни.

Pavle Dragičević

Université de Banja Luka

Faculté de Philosophie

Département d'Histoire

**DEUX LETTRES DU ROI TVTKO II TVRTKOVIĆ AU SUJET
DU LIEU D'HIVERNAGE DES VALAQUES KUJAVIĆI**

(I) Dubrovnik, novembre 1er, 1406

(II) [Dubrovnik], décembre 15, 1406

Résumé

Ce travail porte principalement sur deux lettres adressées par le gouvernement ragusain au roi de Bosnie Tvtrko II Tvrtković à l'occasion d'un litige portant sur le lieu d'hivernage des valaques Kujavići du roi. Les Ragusains souhaitaient mettre un terme à la coutume voulant que les valaques passent l'hiver sur le littoral, dans les environs de leur ville, car cette région était devenue en 1399 partie intégrante de leur territoire. Faisant valoir que ces contrées étaient désormais cultivées, les autorités de Dubrovnik s'opposaient au séjour des valaques et de leurs troupeaux dans cette région ce qui a été à l'origine de nombreux malentendus dont certains sont mentionnés dans ces deux lettres.

Mots-clés: Tvtrko II Tvrtković, Dubrovnik, valaques Kujavići, lieu d'hivernage, XVème siècle.